

1. Друга світова війна та її закінчення сповіщали про кінець «класичної» британської політики балансу сил, яку Лондон практикував протягом попередніх століть.

Починаючи фактично з XV ст., відколи Англія ризикнула стати *континентальною європейською великодержавою* і сформувала себе як велика морська держава, основним принципом британської зовнішньої політики був баланс сил, як у європейському, так і в глобальному масштабах.

Цьому сприяло наступне:

Перше. Географічне положення, яке відкривало Англії морські шляхи і давало змогу контролювати виходи із Північного і Балтійського морів.

Друге. Морський флот, який гарантував силову перевагу і домінування Лондона на океанах і морях.

Третє. Успішність та ефективність британської політики балансу сил, недопущення виникнення на континенті іншої держави, яка загрожувала б національним інтересам Англії.

Четверте. Принцип балансу сил був не тільки серцевиною воєнної і зовнішньополітичної доктрини Великобританії, а й функціональною проекцією самої британської політичної ментальності, яка на базі англійського національного характеру витворила специфічну імперську політичну культуру.

П'яте. Політика балансу сил між Німеччиною і Францією в параметрах європейського континенту в 1930-х роках, що прискорило відродження німецького капіталізму в його гітлерівській формі (згадаймо відвідування Чемберленом Гітлера, підштовхування до розв'язання війни на Сході і, як наслідок, - Мюнхен 1938-го року).

Шосте. Поява на міжнародній арені у передвоєнні часи нових великодержав – США і СРСР. У листопаді 1943 року після конференції у Тегерані У. Черчілль писав: «... я зрозумів якою малою ми є нацією. Там я сидів з великим російським ведмедем з одного боку, і великим американським буйволом, - з другого, а між ними двома сидів малий англійський осел, який єдиний знав правильну дорогу додому ...»^①

Сьоме. Зміна акцентів у американсько-англійських відносинах. Ф. Рузвельт не при одній нагоді давав зрозуміти Черчіллеві, що «американці» не потребують «греків» (тобто англійців) для їхньої нової «Римської імперії».^②

---

1. Камінський А. ... - С. 132.

2. Там само. – С. 133.

Новою зовнішньополітичною концепцією Великобританії стала політика «рівноваги сил», головними базами якої мали бути, з одного боку. – Співдружність націй, а з другого – «об'єднана Європа».